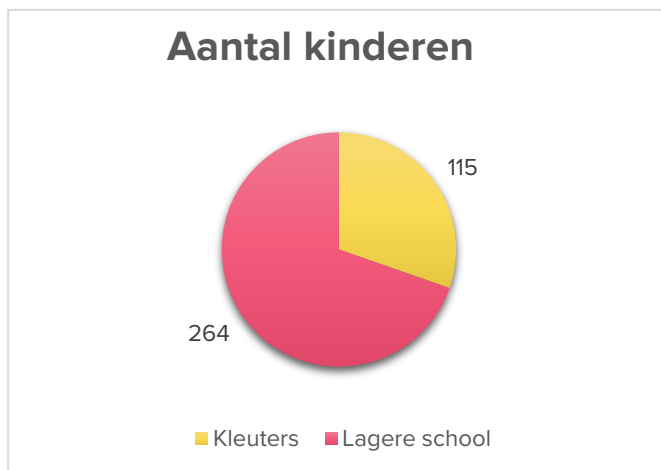

HOE BELEVEN KINDEREN HUN VRIJE TIJD IN DE BUITENSCHOOLSE OPVANG?

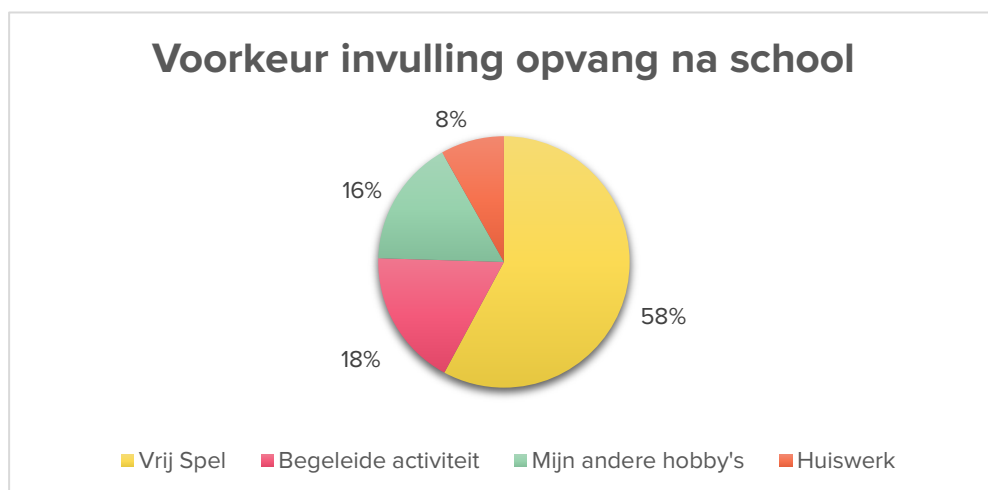
INLEIDING

We bezochten de naschoolse opvang in **11 basisscholen** verdeeld over het Gemeenschapsonderwijs en het Vrij Onderwijs. **379 kinderen** namen deel aan de gesprekken. We deden de bevraging ook in **4 kinderwerkingen van J@M** en bereikten daar 50 kinderen. Bijna alle bevroagde kinderen blijven meerdere weekdagen op school of in de kinderwerking.

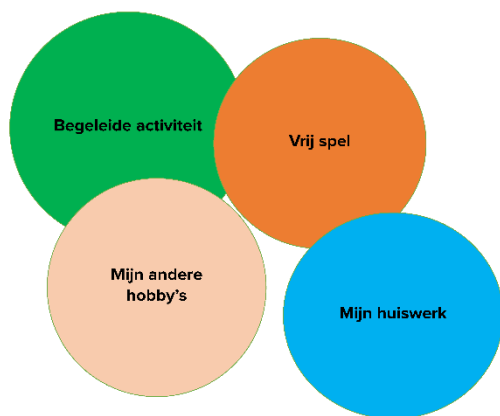

Voor de kinderen van de lagere school bestond de bevraging uit 4 delen :

1. Wat vind je van **de huidige invulling** van de opvang na school?
2. Als jij kon kiezen, **welke activiteiten** moeten dan zeker aangeboden worden in de naschoolse opvang?
3. In een laatste vraag mochten ze reflecteren op de huidige opvang en aangeven wat **anders of beter kan**.
4. Bij de kleuters polsten we vooral naar welke activiteiten zij het liefst zouden doen in de naschoolse opvang.

KINDEREN OVER VRIJ SPEL

Dit vind ik het fijnste in de opvang na school!

Jouw mening is kei belangrijk.

Kleef een sticker op jouw favoriete bol.

Het antwoord dat in elke leeftijdscategorie het meest wordt gekozen is 'vrij spel'. Het lijkt ons daarom naar de toekomst belangrijk om vrij spel in de opvang zoveel mogelijk te faciliteren. Door de gemengde populatie in de voor- en naschoolse opvang ontdekken kinderen nieuwe spelvormen. Ze gaan mekaar op een andere manier beïnvloeden dan tijdens de dagelijkse speelmomenten tijdens de schooluren. We zien bijvoorbeeld oudere kinderen zorgend spelen met jonge kleuters, jonge kinderen mogen mee voetballen met de oudere kinderen en leren nieuwe spelregels en trucjes. Oudere leerlingen ervaren bij de begeleider een luisterend oor en nemen hem/haar in vertrouwen, er ontstaan nieuwe vriendschappen en kinderen ontdekken andere talenten.

KINDEREN OVER HUISWERK

Kinderen voelen zich verantwoordelijk voor het maken van hun huiswerk. Ze voelen de verwachtingen van de leerkracht en de ouders en zijn plichtsbewust. Daar waar scholen geen huiswerkklas/ruimte aanbieden zoeken kinderen zelf oplossingen om toch hun taken af te werken. We zien kinderen op de grond hun huiswerk maken of ergens op een bankje in een refter vol spelende kleuters.

Kinderen die wel deelnemen aan de huiswerkklas willen graag nog tijd over hebben om vrij te kunnen spelen. De vrije tijd komt soms in gedrang als kinderen teveel huiswerk hebben.

Slecht 8% van de kinderen geeft de voorkeur aan huiswerk. Maar dit antwoord is sterk afhankelijk van de school. Soms is huiswerk verplicht, soms wordt de mogelijkheid niet aangeboden. Kinderen voelen het vaak als een beperking op het vrij spelen.

KINDEREN OVER HOBBY'S

Heel wat kinderen doen hobby's vaak na de opvang of in het weekend. Dit varieert van sport, kunstacademie tot jeugdbeweging. Kinderen ervaren de combinatie tussen school, opvang, hobby's, huiswerk en thuis zijn als iets evident. Een enkeling geeft aan gewoon graag thuis te willen zijn. Sommige scholen werken samen met een vrije tijds partner die na school de infrastructuur gebruikt. Kinderen kunnen hierdoor een hobby op school doen zonder nog een extra verplaatsing te moeten maken. Door deze combinatie van naschoolse opvang en vrije tijd ervaren scholen dat er meer kinderen in de opvang blijven. Scholen in het centrum van de stad vangen vaak kinderen op in de opvang omdat ze aansluitend zelfstandig naar de academie te gaan.

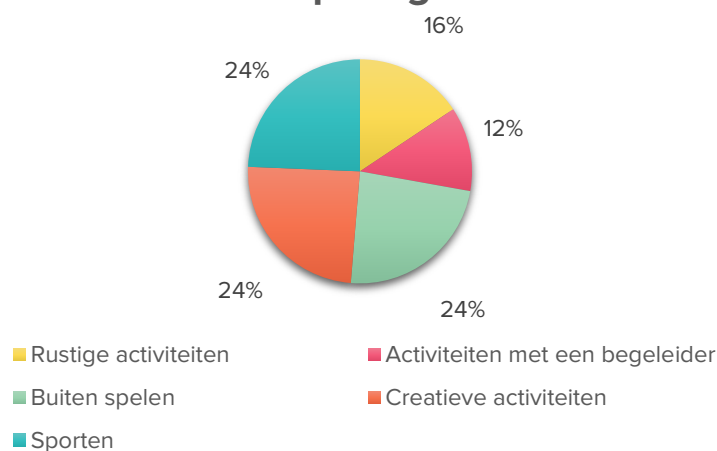
KINDEREN OVER BEGELEIDE ACTIVITEITEN

Het valt op dat kinderen in mindere mate kiezen voor een activiteit met een begeleider. De verklaring hiervoor kan voortkomen uit het onbekende. De huidige begeleider staat vaak alleen voor een grote groep kinderen en kan zich niet vrij maken om een activiteit aan te bieden en te begeleiden. Als blijkt dat een meerderheid van de kinderen bij de vraag naar hun voorkeur van de invulling van de buitenschoolse opvang kiest voor 'vrij spel' kan dit wijzen op de behoefte van kinderen om na een gestructureerde en goed gevulde schooldag 'vrij' te kunnen spelen zonder tussenkomst van een begeleider'. Sommige kinderen geven aan bij de begeleider te willen zijn voor een babbeltje, wat extra aandacht, het gevoel van 'zorgen'. Ze hebben niet echt nood aan activiteiten maar eerder aan zijn/haar aanwezigheid.

De opvang op woensdag is een lang dagdeel. Heel wat begeleiders organiseren op die momenten wel een begeleide activiteit. Vaak wordt hier gekozen voor een knutselactiviteit. Het breekt de dag en is voor kinderen een welgekomen afleiding. Door de lange opvangtijd hebben begeleiders en kinderen ook de kans om deze activiteit af te werken. Bij opvang op de andere dagen is de tijd voor sommige kinderen beperkt of onvoorspelbaar waardoor zij vaak de activiteit moeten onderbreken als hun ouders hen komen ophalen.

Voorkeur activiteiten in de naschoolse opvang

Kinderen over buiten spelen en sporten

Buiten spelen en sporten behalen ongeveer dezelfde score. Voetballen en vrij fietsen wordt heel vaak aangehaald als favoriete activiteit en is vooral voor lagere schoolkinderen de invulling van 'vrij spel'. Het is ook de spelvorm die het gemakkelijkst te 'onderbreken' valt als kinderen de opvang moeten verlaten.

Uit het onderzoek van Kind en Samenleving¹ over de speelomgeving in de buitenschoolse opvang zie je dat opvang vaak ervaren wordt als een 'overgangsmoment' tussen school en thuis. Je herkent duidelijk 3 vaak voorkomende gedragingen : kinderen in wacht, oppervlakkig spel en intensief spel. Vrij buiten spelen en sporten geeft kinderen de mogelijkheid om snel te kunnen schakelen in hun spel en het einde van de opvang.

KINDEREN OVER CREATIEVE ACTIVITEITEN /ACTIVITEITEN MET EEN BEGELEIDER

Deze activiteit vind ik leuk in de opvang!
Jouw mening is kei belangrijk.
Kleef een sticker op jouw favoriete bol.

Een opvallend hogere score zien we bij de keuze voor creatieve activiteiten. We stelden vast dat dit soort activiteiten zelden wordt aangeboden. Als er wel creatieve activiteiten worden aangeboden zijn het meestal 'knutselactiviteiten'. De begeleider bepaalt deze keuze. Andere muzische werkvormen als dansen, zingen, verkleeden, muziek,... komt volgens de kinderen zelden aan bod en dat vinden ze jammer. Dit toont aan dat het een meerwaarde zou zijn om tijdens de lange opvangmomenten 'experten' een deel van de opvang te laten invullen en zo verschillende talenten van kinderen te kunnen aanspreken.

Kinderen vertelden bijvoorbeeld enthousiast over een initiatie hockey tijdens de opvang. Bij de J@M werking gaat de voorkeur naar meer activiteiten en meer materialen om te kunnen spelen. Kinderen vinden het bij de J@M kinderwerking soms te druk. En ze geven aan dat ze meisjesspelen missen.

Het aantal kinderen dat kan deelnemen aan activiteiten bij J@M is beperkt. Kinderen geven aan dat ze het jammer vinden als ze niet kunnen inschrijven voor een activiteit.

¹ <https://www.mechelen.be/buitenschoolse-opvang-activiteiten/van-avontuur-tot-structuur>

KINDEREN OVER RUSTIGE ACTIVITEITEN

We vroegen of kinderen in de opvang een plekje of activiteit konden kiezen als ze moe waren of nood hadden aan stilte of geborgenheid. Kinderen gaven aan 'last te hebben' van drukke kinderen als ze hun huiswerk willen maken. Ze gaan vaak bij de begeleider staan als ze geen zin hebben om te spelen maar eerder willen toekijken. Weinig scholen hadden een ruimte waar kinderen zich konden terugtrekken al geven kinderen wel aan te willen ontspannen of zich ongestoord te kunnen bezighouden (lezen of muziek beluisteren). Jonge kleuters die moe zijn kruipen op de schoot van de begeleider en zoeken daar geborgenheid.

HOE ERVAREN KINDEREN EN BEGELEIDERS DE BUITENSCHOOLSE OPVANG?

Wat vind ik niet leuk aan de opvang?

Wat zou ik veranderen?

Jouw mening is kei belangrijk!

Schrijf hieronder jouw ideeën.

Vriendschap is een belangrijk element voor kinderen in de voor- en naschoolse opvang. De opvang wordt vaak ervaren als een verlenging van het samen kunnen zijn met vrienden.

Kinderen ervaren het dus ook als een groot gemis als zij in de opvang moeten blijven en hun vrienden al naar huis zijn.

Er ontstaan nieuwe vriendschappen door de gevarieerde groep kinderen die de tijd tussen school en thuis moet overbruggen. Hier valt de band op tussen oudere kinderen en kleuters. Heel wat oudere kinderen ervaren het als fijn om voor de kleuters te mogen 'zorgen' of een begeleider/ondersteuner rol te kunnen opnemen in het spel met kleuters. Geen vrienden hebben kan ook als negatief ervaren worden in de lange opvangtijd.

Er ontstaat ook een soort vriendschap tussen de kinderen en de begeleider. Kinderen kijken er vaak naar uit om de begeleider in

vertrouwen te nemen. De 'zorgende rol' die de begeleider opneemt wordt heel erg gewaardeerd en kinderen bouwen een sterke band op met de begeleiders die ze vaak elke dag zien en die ook hun ouders kent. De begeleiders geven aan dat ze voelen dat ze een belangrijke rol hebben voor de kinderen als tussenfiguur tussen school en het gezin. Ze vertellen heel veel aan de begeleiders.

De speelomgeving in de opvang omvat op de meeste scholen de speelplaats en 1 lokaal waaronder vaak de refter of de turnzaal. De kinderen spelen voornamelijk buiten. Dit is vaak hun voorkeur maar soms ook een noodzaak omdat de groep te groot is en de binnenruimte te klein. Door een beperkt aantal begeleiders is het binnen of buiten. Er is geen keuzevrijheid voor kinderen. Ook als de omgeving rondom de school aantrekkelijk is door de aanwezigheid van park, speeltuin of bos is een verplaatsing met te weinig begeleiders niet haalbaar. Kinderen geven wel aan dat ze er graag na school zouden gaan spelen.

Bij de J@M werking ervaren kinderen soms te weinig plaats om te kunnen spelen.

Oudere kinderen nemen vaak het voetbalveld in beslag. Een bal was in alle scholen opvallend aanwezig. Kleuters mogen bij buitenspel vaak fietsen of stappen. Een speeltoestel op de school is vaak alleen toegankelijk voor de jonge kinderen. De binnenruimte dient om huiswerk te maken of om aan

tafels te spelen. Sommige scholen beschikken over materiaal waaruit kinderen mogen kiezen waarmee ze willen spelen. Een enkele opvang had een lokaal voor kleuters dat ingericht was in speelhoeken en waar keuzevrijheid mogelijk was.

Kinderen gaven ook aan dat gewoon kunnen zitten en praten met vrienden fijn is. De voorschoolse opvang start vaak in de binnenruimte met een kleine groep kinderen die zich rustig bezighouden waarna de groep toeneemt en zich begeeft naar de speelplaats.

Tijdens de naschoolse opvang gebeurt het omgekeerde. Door de grote groep kinderen start de opvang altijd op de speelplaats. Pas na 30 minuten wordt 'de opvang' duidelijker en overzichtelijker. De meeste kinderen die onmiddellijk na school worden opgehaald zijn naar huis.

Het moment om naar het lokaal te verplaatsen wordt vaak bepaald door het aantal kinderen of het weer. De meeste kinderen worden tussen 17u en 17.30u opgehaald. De begeleider bepaalt waar er wordt gespeeld en er is weinig keuzevrijheid voor kinderen. De combinatie tussen binnen spelen en buiten spelen wordt vaak niet toegelaten door een gebrek aan toezicht en begeleiding. Hierdoor merk je wel dat de begeleiders niet met de kinderen aan het spelen gaan. Hun 'bewakingsrol' blijft belangrijk.

Heel wat kinderen ervaren **de opvang als 'wachttijd'**. Ze wachten tot hun ouders komen. Jonge kinderen houden vaak hun jas en muts aan en staan vaak op uitkijk naar hun ouders. Sommige kinderen zien er erg moe uit. Op woensdag geven kinderen aan dat ze honger hebben als ze dan op hun ouders moeten wachten

Kinderen geven aan dat ze niet zelf mogen kiezen of ze in de opvang willen blijven. Vaak weten kinderen niet tot hoelang of welke dag ze wel of niet in de opvang moeten blijven. Hun ouders bepalen dit. Sommige kinderen moeten alle dagen in de opvang blijven.

Sommige ouders vragen aan de kinderen of ze in de opvang willen blijven en proberen rekening te houden met de voorkeur van hun kinderen.

Artikel 31 Spel en vrije tijd

Ieder kind heeft recht op rust en vrije tijd. In zijn vrije tijd moet een kind kunnen spelen. Het moet ook voor alle kinderen mogelijk zijn om een museum te bezoeken, naar de film te gaan of een theater te bezoeken.